

Список літератури:

1. Григоркив В.С. Моделирование взаимодействия легальной и теневой экономик на макроуровне/ В.С.Григоркив, Л.М.Буяк, В.К.Паучок // Кибернетика и системный анализ. – 2008. – №1. – С. 127-136
2. Коляда Ю.В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки/ Ю.В. Коляда: монографія. – К: КНЕУ, 2011. – 297 с.
3. Юрій Сколотяний “Прихований ресурс: як оцінити обсяги тіньового сектора?”// «Дзеркало тижня. Україна» № 28, 17 серпня 2012
4. В.Базилевич, І. Мазур «Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки»// Економіка України – 2004 – № 8. – С. 41
5. Бородюк В. та ін. Оцінка стану тіньової економіки України та методи розрахунків її обсягів. – К., 1997.
6. Черевко О., Романів Є. «Механізм запобігання розвитку тіньової економічної діяльності у сфері фінансово-грошових відносин»// «Вісник Національного банку України», №3, 2004р. – С. 21

Коляда Ю.В., Семашко Е.А.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

ДИНАМИКА РИСКА СОСУЩЕСТВОВАНИЯ ЛЕГАЛЬНОЙ И ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ С ПОМОЩЬЮ ПЛОСКОСТНОЙ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ НЕЛИНЕЙНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ

Аннотация

Используя плоскостную динамическую модель, которой описывается экономическое состояние общества, где сосуществуют официальная и нелегальная экономика, получена формула для оценки риска сосуществования легальной и теневой экономик. Результат может быть использован для прогнозирования в произвольный момент времени t . Качество прогноза зависит от коэффициентов математической модели, начальных условий и объема легальной экономики.

Ключевые слова: Плоскостная динамическая модель, нелинейная динамика, компьютерное моделирование, легальная и теневая экономика, оперативное прогнозирование.

Koljada Y.V., Semashko E.A.

Kiev National Economic University named after V. Hetman

DYNAMIC RISK COEXISTENCE LEGAL AND SHADOW ECONOMY THROUGH PLANE NONLINEAR MATHEMATICAL MODEL OF ECONOMIC DYNAMICS

Summary

Using planar dynamic model which describes the economic state of society where coexist official and illegal economy, formulas are obtained for risk assessment coexistence of legal and shadow economies. The result can be used to predict at arbitrary time t . The quality of prediction depends on the coefficients of the mathematical model, initial conditions and scope of the legal economy.

Keywords: Plane dynamic model, nonlinear dynamics, computer modeling, legal and shadow economy, operational forecasting.

УДК 331.522.4(477)

БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК МАКРОЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА

Крамаренко К.М., Губарев С.С.

Академія внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України

Розглянуто основні макроекономічні причини безробіття в економіці. Проведено аналіз сучасних тенденцій рівня безробіття в Україні. Запропоновано заходи щодо забезпечення високого рівня зайнятості населення у відповідності до потреб економіки.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, ефективна зайнятість, економічно активне населення, самозайнятість.

Постановка проблеми. В процесі динамічного розвитку ринкової економіки виникає одна з причин макроекономічної нестабільності – безробіття населення. Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – великим суспільним лихом. Усі країни докладають багато зусиль до подолання безробіття, але жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю.

Навіть у таких країнах з розвинутою соціально орієнтованою економікою, як Японія, Німеччина,

США та інших, кількість безробітних, за різними даними, досягала не менше 2,0 – 3,0 % загальної кількості працездатних. Узагалі ж експерти Міжнародної організації праці вважають, що в середньому в світі безробіття становитиме близько 10 % і повністю ліквідувати його не зможе жодна країна [1, с. 148].

Безробіття – явище не тільки економічне, хоча виникає воно у сфері економіки. Це дуже важливий соціальний, психологічний та моральний феномен, що пов'язаний з політикою держави [2, с. 425].

Отже, дослідження проблем зайнятості та безробіття населення в сучасних умовах не втрачають своєї актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище безробіття постійно турбує суспільство і вимагає глибокого вивчення причин, що його породжують, потребує ґрунтовного аналізу та постійної уваги економічної науки.

Безробіття – це один із проявів макроекономічної нестабільності. Тому в економічній науці, зокрема в макроекономіці, вагоме місце займають проблеми безробіття та ринку праці, питання соціально-трудоких відносин, теоретичні та практичні аспекти зайнятості. У різні періоди розвитку економіки ці проблеми знаходили місце в роботах Дж. М. Кейнса, К. Маркса, А. Маршала, Е. Хансена, Р. Харрода та Ф. фон Хайєка, Й. Шумпетера [3]. У вітчизняній економічній літературі теоретико-методологічним проблемам функціонування ринку праці, зайнятості та безробіття присвячені наукові праці В. Базилевича [2, 3], О. Базилінської [4], П. Круша, С. Тульчинської [5], В. Петюха [1] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність достатньої кількості робіт та публікацій, дослідження проблеми безробіття залишаються актуальними і на сучасному етапі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є узагальнення теоретичних аспектів проблеми безробіття, а також аналіз його сучасного рівня в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз причин безробіття дають багато економічних шкіл. Одне із найбільш ранніх пояснень дано Т. Мальтусом. Він помітив, що безробіття викликають демографічні причини, коли темпи зростання населення перевищують темпи зростання виробництва. Проте ця теорія не може пояснити виникнення безробіття у країнах з низькою народжуваністю. К. Маркс вважав, що з технічним прогресом зростає маса і вартість засобів виробництва, що приходяться на одного працівника. Це призводить до відносного відставання попиту на працю від темпів нагромадження капіталу, що є причиною безробіття. Також однією з причин безробіття К. Маркс вважав циклічність розвитку. Дж. Кейнс помітив, що зі зростанням національного доходу його частина йде на заощадження, але вони обов'язково стають інвестиціями. Під час зменшення стимулів до інвестування обсяги виробництва не зростають і навіть можуть зменшуватися, що призводить до безробіт-

тя. А. Пігу обґрунтував тезу, що на ринку праці діє недосконала конкуренція. Підприємцю вигідніше заплатити високу заробітну плату одному висококваліфікованому фахівцю і водночас скоротити чисельність працівників [5, с. 172]. Окрім зазначених причин, безробіття зумовлюють такі фактори: розвиток науково-технічного прогресу та структурні зміни в економіці, сезонні коливання у обсягах виробництва, економічна політика держави щодо мінімальної заробітної плати, діяльність інститутів на ринку праці.

Особливістю сучасного стану зайнятості в Україні є те, що здійснюється перехід від повної, формальної, неефективної зайнятості, що існувала в попередній економічній системі, до продуктивної, вільно обраної зайнятості населення. Характерною особливістю трансформаційного періоду є також наявність прихованого безробіття. У результаті такої неефективної зайнятості не відбувається реструктуризація виробництва, а також формування оптимальної структури зайнятості та перерозподілу робочої сили між секторами економіки. До особливостей сучасного періоду слід також віднести низький рівень заробітної плати працюючих. Внаслідок низького рівня заробітної плати послаблюються стимули і мотивація до праці, знижується продуктивність праці. Іншою характерною особливістю зайнятості є заміна праці вищої кваліфікації на малокваліфіковані роботи. Особливо поширена така тенденція в індустріальних регіонах. За К. Марксом, таке явище має назву «редукція праці», тобто повернення від висококваліфікованої до низькокваліфікованої праці [6].

Кількість безробітних (за методологією МОП) в Україні у віці 15–70 років у 2013 р., порівняно з 2012 р., зменшилася на 80,7 тис. осіб, або на 4,9 % та становила 1,6 млн. осіб. Серед безробітних більше ніж дві третини склали мешканці міських поселень (1,1 млн. осіб), решту – сільські жителі. Зменшення кількості безробітного населення віком 15–70 років відбулося в основному за рахунок осіб працездатного віку (на 80,2 тис. осіб, або на 4,8 %). Рівень безробіття населення віком 15–70 років у цілому по Україні знизився на 0,3 в.п. та становив 7,2% економічно активного населення зазначеного віку (серед населення працездатного віку – 7,7%) (табл. 1).

Зазначений показник зменшився як у міських поселеннях (на 0,5 в.п.), так і в сільській місцевості (на 0,1 в.п.). Рівень безробіття населення віком 15–

Таблиця 1

Рівень безробіття населення (за методологією МОП) за статтю, місцем проживання та віковими групами
(% до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи)

	Усього	У тому числі за віковими групами, років						Працездатного віку
		15-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-70	
2012 р.								
Усе населення	7,5	17,3	9,5	6,7	6,2	5,3	0,1	8,1
жінки	6,4	16,1	8,0	6,0	5,8	4,1	0,1	7,2
чоловіки	8,5	18,1	10,6	7,4	6,7	6,5	-	8,9
міські поселення	7,6	18,9	9,5	6,6	6,0	5,2	0,1	8,1
сільська місцевість	7,4	14,6	9,4	7,1	6,8	5,5	-	8,3
2013 р.								
Усе населення	7,2	17,4	8,7	6,4	6,2	5,1	-	7,7
жінки	6,2	16,3	7,4	6,0	5,3	4,4	-	6,9
чоловіки	8,0	18,2	9,6	6,7	7,2	5,7	-	8,4
міські поселення	7,1	19,2	8,6	6,2	5,7	5,0	-	7,5
сільська місцевість	7,3	14,6	8,9	6,9	7,3	5,2	-	8,1

Джерело: [7]

70 років в цілому по Україні був нижчим, ніж відповідний показник по країнах Євросоюзу (10,8 %). Найвищий рівень безробіття спостерігався серед молоді віком 15–24 роки, а найнижчий – серед осіб віком 50–59 років (див. табл. 1). Серед першої вікової групи у 2013 р., порівняно з 2012 р., відбулося зростання цього показника на 0,1 в.п. за рахунок молоді, що проживає у міських поселеннях. За регіонами максимальне значення рівня безробіття населення у віці 15–70 років спостерігалось у Рівненській та Тернопільській областях (9,4 %), а мінімальне – у м. Києві (5,2 %).

Кількість економічно неактивного населення віком 15–70 років у 2013 р. складала 11,9 млн. або більше третини всього населення цього віку. Кожен другий економічно неактивний був пенсіонером, кожен четвертий – учнем або студентом, кожен п'ятий – виконував домашні (сімейні) обов'язки. До вищезазначеної категорії осіб також включаються незайняті особи працездатного віку, які припинили активні пошуки роботи, тому що втратили надію її знайти (зневірені). Порівняно з показником за 2012 р. ця категорія осіб зменшилась на 15,0 % та становила 96,1 тис. осіб. Також спостерігалось зменшення (на 18,4 %) кількість економічно неактивних осіб працездатного віку, які не знали де і як шукати роботу, яким чином організувати власну справу, переконаних у відсутності підходящої роботи. Кількість таких громадян у 2013 р. складала 85,6 тис. осіб, або 1,1 % економічно неактивного населення працездатного віку (у 2012 р. відповідно – 104,9 тис. осіб, або 1,4 %). Остання категорія громадян, як і ті особи, які зневірилися у пошуках роботи, за умови сприятливої кон'юнктури могли б запропонувати свою робочу силу на ринку праці, а отже, є потенціалом поповнення лав безробітних. З урахуванням таких громадян рівень безробіття населення працездатного віку становив би 8,5 % проти 7,7 % (у 2012 р. – 9,1 % проти 8,1 %) [7].

Залежно від стану економіки та ринку праці передбачається два основних варіанти заходів по зниженню рівня безробіття населення: активний і пасивний. Активна політика зайнятості – це сукупність правових, організаційних і економічних заходів, які проводить держава з метою зниження рівня безробіття. Пасивна політика зайнятості передбачає виплату допомог безробітним і надання простих послуг щодо підбору робочих місць через державну службу зайнятості [4, с. 267].

Нагальною потребою України є збільшення зайнятості в реальному секторі економіки, а також перехід із первинного сектора до розвитку галузей обробної промисловості та сфери послуг, що в результаті дозволить сформуванню прогресивну структуру зайнятості. Формування ефективної зайнятості – це важлива економічна і соціальна проблема, яка відіграє визначальну роль у забезпеченні належного рівня життя населення країни, у самореалізації особистості.

Важливим напрямком підвищення ефективності зайнятості є розвиток самозайнятості. Для нашої країни самозайнятість являється одним з основних напрямків адаптації населення до ринкових умов, а для осіб, які мають низький рівень доходу, це – спосіб підтримки необхідного рівня споживання. Значну роль у формуванні ефективної зайнятості на сучасному етапі відіграють підприємства, оскільки на фірмі відбувається безпосередня взаємодія трудових ресурсів із наявними робочими місцями, тоб-

то кількісна та якісна відповідність зайнятої робочої сили наявним робочим місцям [6].

Пріоритетним завданням державної політики зайнятості має стати зменшення різниці в умовах відтворення трудового потенціалу між регіонами, максимального наближення попиту до пропозиції праці не лише за кількістю та структурою робочих місць і працівників, але й у часі та просторі, на макро-, мезо- та мікрорівнях. У вирішенні цієї проблеми особливого значення набуває підвищення мобільності робочої сили – професійної, соціальної, територіальної, шляхом приведення професійно-освітньої підготовки у відповідність до поточних та перспективних вимог економіки та створення реального ринку житла. У зв'язку з цим, важливим напрямком державної політики зайнятості має стати участь держави у заходах з підвищення якості робочої сили, у тому числі шляхом субсидювання професійної підготовки, зокрема, на підприємствах, подальшого впровадження та стимулювання безперервної освіти.

Важливою складовою державної політики зайнятості на всіх рівнях є заходи, спрямовані на полегшення процесу працевлаштування. У зв'язку з цим важливого значення набуває наявність та повнота інформації в службах зайнятості щодо наявних вакансій. Також слід поширювати практику укладання контрактів тимчасового найму на тристоронній основі між службою зайнятості, тимчасовим працівником і підприємцем. Ще одним елементом активної політики зайнятості є організація громадських робіт, яка передбачає створення додаткових робочих місць. Але вона забезпечує певною мірою лише квазізайнятість, оскільки жодна людина не сприймає свою участь у громадських роботах як нормальну трудову діяльність. Практично всі розглядають її лише як можливість одержання доходів, вищих за звичайну допомогу по безробіттю [8].

Висновки і пропозиції. Отже, ефективна політика зайнятості в Україні має включати в себе два напрями: підвищення рівня економічної активності населення та досягнення структури зайнятості постіндустріального типу, для якої притаманне збільшення частки осіб, зайнятих у сфері послуг, передусім в інформаційному секторі економіки [8].

Нині пріоритетними завданнями у сфері державної політики зайнятості слід визнати адаптацію ринку праці до структурних змін в економіці та підвищення ефективності використання трудового потенціалу регіонів і країни в цілому, розвиток людського капіталу як чинника зміцнення конкурентоспроможності держави та її соціально-економічного зростання. Цього вимагають і нинішній стан нашої економіки, і рівень соціального захисту людини [9].

Вирішувати проблему високого рівня безробіття слід комплексно на всіх рівнях. З макроекономічної точки зору, її вирішення пов'язане із поєднанням активної та пасивної політики зайнятості. Але, зважаючи на сучасний стан української економіки, більш доцільним буде застосування заходів активної політики зайнятості, а саме розвиток самозайнятості; зменшення різниці в умовах відтворення трудового потенціалу між регіонами; максимальне наближення попиту до пропозиції праці; підвищення мобільності робочої сили; заходи, спрямовані на полегшення процесу працевлаштування; організація громадських робіт; збільшення частки осіб, зайнятих у сфері послуг, передусім в інформаційному секторі економіки та інші.

Список літератури:

1. Петюх В.М. Ринок праці [Текст]: навч. посіб. / В.М. Петюх. – К.: КНЕУ, 1999. – 288 с.
2. Базилевич В.Д. Макроекономіка [Текст]: підручник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
3. Історія економічних вчень [Текст]: підруч. / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 1300 с.
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка [Текст]: навч. посіб. / О.Я. Базилінська. – [2-ге видання, випр.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 442 с.
5. Круш П.В. Макроекономіка [Текст]: навч. посіб. / П.В. Круш, С.О. Тульчинська. – [вид. 2-ге перероб. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.
6. Баластрик Л.О. Сучасний стан та проблеми зайнятості населення України [Текст] / Л.О. Баластрик, О.В. Прушківська // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 3 (15). – С. 102 – 106. – (Серія «Економічні науки»).
7. Ринок праці у 2013 році: доповідь [Електронний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Кочума І.Ю. Стан зайнятості та безробіття в Україні на сучасному етапі [Текст] / І.Ю. Кочума // Фінансовий простір. – 2011. – № 3. – С.119 – 126.
9. Астахова О. Державна політика на ринку праці: якою їй бути? [Електронний ресурс] / О. Астахова // «Праця і зарплата». – 24 листопада 2010 року. – № 44 (720). – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=197948&cat_id=4713800.

Крамаренко Е.Н., Губарев С.С.

Академія внутрішніх військ Міністерства внутрішніх дел України

БЕЗРАБОТИЦА НАСЕЛЕННЯ КАК МАКРОЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**Аннотация**

Рассмотрены основные макроэкономические причины безработицы в экономике. Проведен анализ современных тенденций уровня безработицы в Украине. Предложены мероприятия по обеспечению высокого уровня занятости населения в соответствии с потребностями экономики.

Ключевые слова: безработица, занятость, эффективная занятость, экономически активное население, самозанятость.

Kramarenko E.N., Gubarev S.S.

Academy of the Interior Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

UNEMPLOYMENT RATE OF POPULATION AS A MACROECONOMIC PROBLEM**Summary**

The main macroeconomic causes of unemployment in the economy are considered. The current trends in unemployment in Ukraine are analyzed. The measures to ensure a high level of employment in accordance with the needs of the economy are proposed.

Keywords: unemployment, employment, effective employment of the economically active population, self-employment.

УДК 005:659.133/136

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЮ РЕКЛАМОЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ**Крепак А.С.**

Київський національний торговельно-економічний університет

У статті запропоновано авторське визначення поняття «управління зовнішньою рекламою». Представлена функціональна модель ефективного управління зовнішньою рекламою підприємств торгівлі, яка передбачає допустиму варіативність рішень, обґрунтування яких забезпечується запропонованими розрахунковими показниками. Одним з базових структурних компонентів, що лежать в основі конструювання моделі, є визначені автором функціональні принципи управління зовнішньою рекламою підприємств торгівлі.

Ключові слова: управління зовнішньою рекламою, підприємство торгівлі, функціональні принципи управління, функції управління, етапи управління зовнішньою рекламою, модель управління.

Постановка проблеми. Економічні реалії України спричиняють потребу у жорсткій економії фінансових ресурсів підприємств торгівлі, чий успіх значною мірою залежить від купівельної спроможності населення, що знижується внаслідок нестабільної політичної ситуації, зростання рівня інфляції та фактичного зниження доходів громадян. Збільшення конкурентного напруження знаходить своє відображення в зовнішній реклам-

ній діяльності даних підприємств, які часто використовують зовнішні рекламні носії як чи не головний канал маркетингових комунікацій. На фоні поступального зростання їх витрат на зовнішню рекламу та невизначеності з результативністю такої діяльності, виникає потреба в оптимізації інвестувань та визначенні їх доцільності.

Аналіз зовнішньої реклами підприємств торгівлі України виявив відсутність науково обґрунтованого